

КОМУНІКАЦІЙНА ЕВОЛЮЦІЯ Й СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР

У кожний історичний період суспільство перебувало на певному етапі розвитку, який створював відповідний соціокультурний рівень, що так чи інакше впливав на комунікацію в суспільстві. Соціокультурний рівень визначається соціальним простором і рівнем розвитку культури в цей історичний час.

Під *соціальним простором* розуміли "...сукупність точок на уявному континуумі, який має задану кількість осей виміру (координат), котрі описують структуру суспільства. Точки в соціальному просторі називають статусами" [1, с. 183]. Між статусами відбуваються постійні інформаційні зв'язки (комунікації). Саме ці комунікативні зв'язки створюють певну систему, за допомогою якої розвивається суспільство.

Проблему *соціального простору* досліджували такі відомі зарубіжні вчені, як: Т. Гоббс, Е. Дюркгейм, Г. Зіммель, Р. Парк, Ф. Ратцель, П. Сорокін та ін. Ця тема залишається актуальною й сьогодні, адже кожний історичний період створює відповідні умови для тих чи інших суспільних явищ.

Метою статті є аналіз взаємовпливів комунікації та соціокультурного простору, їх еволюція, у результаті чого постійно оновлюються відносини в суспільстві, змінюються його соціокультурні цінності.

Для реалізації мети потрібно виконати такі *завдання*: дослідити історичні фактори, що впливають на соціокультурні зміни; проаналізувати особливості комунікації в різні часи розвитку суспільств, визначити чинники соціокультурної трансформації та модернізації суспільства.

П. Сорокін зазначав: "*Соціальний простір* – багатовимірний, оскільки існує більше ніж три варіанти групування людей за соціальними ознаками, які не збігаються один з одним (за належністю до держави, національності, професії, економічного статусу, політичних партій, а також за походженням, статтю, віком тощо). Осі диференціації населення за кожною із цих груп специфічні, *suigeneris* і не збігаються одна з одною" [2, с. 83]. Таким чином, ми отримуємо три різноякісні осі координат: соціальну стратифікацію, соціальний склад населення й соціальні інститути. Але потрібно зазначити, що суспільство завжди створювало відповідні типи культури, яким були притаманні певні культурні цінності. Навіть примітивним суспільствам була властива певна культура. Вона накладала відбиток і на комунікацію в суспільстві. Про це свідчать предмети мистецтва. Наприклад, відомі скарбниці палеолітичного живопису – печера Ласко в південно-західній Франції, Альтамірська печера на півночі Іспанії тощо. Слід зазначити, що первісна культура не має розвиненої релігійної системи, але людська свідомість уже створює складні уявлення, які закладають підвалини релігійної свідомості: магію, фетишизм, анімізм,

тотемізм. Це є певною символікою, яка відтворювала культуру спілкування між членами суспільства.

Отже, якщо *соціальний простір* – фундаментальна умова діяльності та спілкування людей у суспільстві, то *культура* – сукупність засобів, якими інституціоналізуються різні види людської діяльності. Тобто можна стверджувати, що комунікація існує завжди в певному соціокультурному просторі, але вона завжди різна, як і різний соціокультурний простір.

Що ж впливає на її характер і культуру?

Кожному поколінню відведено певний історичний час і передано йому певну культуру від попередніх поколінь, яку воно намагається пристосувати до відповідного “нового” часу. *Соціокультурний простір* – це культура, отримана від попередніх поколінь і пристосована до сучасної культури. В історичному часі соціокультурний простір трансформується, відбувається певна *соціокультурна еволюція* – процес змін і розвитку людських суспільств, який виходить із загальних зміщень у сукупності доступної культурної інформації.

Соціокультурна еволюція відбувається на двох рівнях: індивідуальних суспільств і “світової системи суспільств” як частини процесу міжсуспільного відбору. Теоретики вважають, що символи виконують роль (передачу інформації) у соціокультурних системах і соціокультурній еволюції, аналогічну генам і природному відбору в біологічних системах і біологічній еволюції, оскільки в обох випадках очевидні безперервність і зміни, відхилення та зникнення, оновлення та відбір. Між ними існують певні відмінності:

– якщо біологічна еволюція характеризується безперервною диференціацією й диверсифікацією, то для соціокультурної еволюції характерне об’єднання чи зникнення суспільств;

– у біологічній еволюції прості види не зникають, зате в соціокультурній такі тенденції зустрічаються;

– у соціокультурній еволюції спадковість передбачає передачу від покоління до покоління збережену корисну поведінку, а в біологічній такі набуті характеристики не передаються.

Таким чином, можна стверджувати, що соціокультурний простір постійно змінюється, а отже, і змінюється комунікація.

Розглянемо комунікацію в різні часи розвитку суспільств, яким властива різна культура. Візьмемо для прикладу одну з найменш розвинутих у технологічному плані культур, що залишаються у світі, – плем’я !кун (бушмени), яке живе в пустелі Калахарі, розташованій на територіях Ботсвани й Намібії, у Південній Африці (! – придих, з яким вимовляється це слово) [3, с. 110–111]. Хоча їхнє життя сьогодні змінюється під тиском зовнішніх обставин, традиційні моделі соціальної поведінки ще зберігаються.

!Кун живуть по 30–40 осіб у тимчасових поселеннях поблизу криниць. У їхньому довіллі їжі мало, тож їм доводиться вирушати на далекі відстані в її пошуках. Жінки та діти цілий день у мандрах.

Повертаються в табір пізно ввечері. Майже цілий день вони не спілкуються. У зимовий період, коли плем'я менше пересувається, відводиться час для ритуальних церемоній. Члени більшості груп !кун ніколи не спілкуються з людьми, яких вони не знають досить добре. Тому, напевно, і сьогодні в їхній мові немає слова “чужий”. Отже, незважаючи на досить розвинуту систему міжкультурної комунікації, це плем'я зберегло її лише всередині племені.

Подібний приклад можна навести й стосовно племені чи етнічної групи, яка сьогодні існує на о. Сахалін, – нівхів [4 с. 61–62]. Їх “перемістили” (за радянських часів) з умов племінного існування в “сучасність”. Адаптаційний період, оминаючи еволюційний час розвитку, не дав їм можливості пристосуватися до нових умов (спостереження автора). У результаті цього, зберігаючи в собі соціокультурний простір “свого” часу, вони не змогли прийняти “нову” культуру соціального простору. Рівень культурного й соціального простору створив дещо несприйнятливую для них систему комунікації, яка зводилась до втрати “особистісних”, “індивідуальних” засобів спілкування, а отже, до певного “відмирання” власної культури і зрештою до “передачі” себе в повне підпорядкування “новому часу”. Їм важко було спілкуватися з “незрозумілими” для них культурами. Як результат – поступова втрата цілого шару культури, незважаючи на намагання держави зберегти її.

На противагу такому племені, у новітніх суспільствах індивіди постійно взаємодіють з іншими людьми (культурами), яких ніколи раніше не бачили й не зустрічали. Майже кожна з таких взаємодій (крамниця, театр, транспорт тощо) змушує їх контактувати (опосередковано) з людьми, які можуть жити за тисячі кілометрів від них, а часті такі контакти призводять до безпосередньої взаємодії. На думку зарубіжних учених Д. Бодена і Г. Мо\лоч, люди прагнуть до міжособистісної (безпосередньої) взаємодії [3, с. 112]. Саме при безпосередньому спілкуванні вони легше адаптуються до іншої культури й виявляють свою соціальну активність, що сприяє покращенню міжкультурної комунікації. Але її характер, манера, результативність тощо залежать від багатьох аспектів.

На соціокультурний простір впливає історичний період, а в ньому – можливість вільного висловлювання своєї думки, задоволення рівнем суспільного життя, успадкована культура тощо. Як зазначає чесько-французький учений М. Кундер у праці “Безсмертя”, “Моє “я” суттєво не відрізняється від вашого “я” тим, про що воно думає. Людей багато, думок замало: усі ми приблизно думаємо те саме і передаємо думки один одному, вимінюємо їх, беремо у борг, крадемо” [5, с. 132–137]. Що ж на це впливає?

Можливо, на це впливає саме ця тривимірність, яку відзначав П. Сорокін? Дійсно, соціальна стратифікація, соціальний склад населення й соціальні інститути впливають на життя суспільства, виробництво, освіту, сім'ю, державу, релігію тощо. Саме це створювало періоди “політичного

німування” суспільства, піднесення і спад етнокультур, утвердження тези щодо безперспективності етнонаціонального чинника тощо [6, с. 12–13].

На думку П. Сорокіна, у людей існує потреба в спілкуванні із собі подібними. Хоча ця потреба притаманна всім людям, проте вона не однакова в різних індивідів [7, с. 152–163]. Одних ми називаємо “ведмедами-нелюдимами”, інші прямо кажуть: “Самітність для мене нестерпна”. Є й такі, які стверджують, що “люди їм набридли”, але так чи інакше потреба в спілкуванні є в усіх. На користь цього твердження свідчать такі факти: *по-перше*, люди жили й живуть у суспільстві собі подібних, й ізольована людина несамодостатня; *по-друге*, на перших етапах життя, люди періодично збираються в більш широкі об’єднання й організують святкування; *по-третьє*, ізоляція призводить до загибелі; *по-четверте*, потребу в спілкуванні підтверджують дослідження причин самогубств. За Е. Дюркгеймом, основною причиною самогубства є послаблення соціального зв’язку, зростання самотності та ізольованості людини від людини [8]. Крім того, потрібно звернути увагу й на явище взаємодії як особливої *колективної єдності* чи *колективної індивідуальності* [7, с. 300]. Підставою для цього є *причинні* або *функціональні відносини*, які, на думку П. Сорокіна, виділяють індивідів в особливе явище, що відмежовується від усіх інших. Саме це і створює *реальну колективну єдність*. Колективну єдність потрібно розглядати й залежно від кількості індивідів: єдність двох; єдність багатьох з визначеним одним центром; єдність складна, що складається із взаємодії двох груп, з яких кожна є колективною єдністю. Залежно від якості індивідів, від характеру актів колективні єдності можуть бути пасивними, активними, одно- чи двосторонніми, тимчасовими чи тривалими, організованими, свідомими тощо. Таким чином, на думку П. Сорокіна, “першим кроком до аналізу побудови будь-якого народонаселення (країни, епохи) є аналіз його з точки зору кількості і якості індивідів, які становлять його, характеру їх відносин і провідникових зв’язків” [7, с. 304].

Звичайно, можна розглядати особливості комунікації, наприклад, у часи доіндустріального суспільства, індустріального чи постіндустріального, коли одна стадія приходить на зміну іншій, змінюються технології, спосіб виробництва, форма власності, соціальні інститути, політичний режим, культура, спосіб життя, чисельність населення, соціальна структура суспільства. Можна розглядати комунікацію відповідно до концепції домодерністського, модерністського й постмодерністського стану, до економічного та постеконічного суспільств, а також “першої”, “другої” й “третьої” хвилі цивілізації тощо. Ми ж спробуємо розглянути комунікацію в новій сучасній соціокультурній реальності України [9].

Сьогодні наше суспільство перебуває на етапі перелому соціокультурної трансформації й модернізації, зміни типу своєї організації та існування й умовно є посттоталітарним суспільством. Зараз формується

нова культурна реальність, що характеризується новими відносинами між людьми у сфері культури, новими умовами розвитку, особливою системою цінностей, норм і принципів, культурних потреб і засобів задоволення. Це стало результатом, з одного боку, соціалістичної модернізації з усіма її успіхами й недоліками, а з іншого – теперішній перехідний період є продовженням модернізації, але в нових умовах капіталізації й ринкових відносин. Процес цього періоду модернізації проходить суперечливо, оскільки відродження етнічних традицій у нових умовах набуває модернізаторських рис. Відбувається складне за змістом зіткнення “традиційного” та “модернізаторського”, у якому традиція стає одним із джерел культурної модернізації.

Слід також мати на увазі, що, на відміну від інших суспільств, наприклад, японського, де переважає “колективна культура”, американського з переважанням “індивідуалістичної культури”, ми маємо справу із цілком іншою культурою. У нашій державі культура зазнала нетипової для інших країн “обробки”. Тривалий час на теренах України (СРСР) існувала культура “культу”. Саме вона справила визначальний вплив на створення відповідного соціокультурного простору, який багато забороняв і мало що дозволяв суспільству в цілому. Тут діяла теорія “єдино-мудрих рішень”, які не могли зазнавати критики. Це спричинило певну заляканість людей, а отже, і відповідну “затаєну” комунікацію. Соціокультурний простір цього часу можна назвати “латентним”. У ньому відбувалася фетишизація влади. Саме тому, напевне, так довго відбувається перехідний процес, пошук методів проведення модернізації суспільства. Які ж основні риси соціокультурної модернізації?

Основними рисами соціокультурної модернізації є: диференціація, урбанізація, освіченість, розвинутість засобів масової комунікації, динамічність, інноваційність, спеціалізованість, лібералізація, індивідуалізація, досить активна самосвідомість громадян. Російський соціолог Л. Іонін стверджує: “У перехідний період відбувається культурний розрив, втрата традиційних опор, перехід від моностилічної (соціалістичної) до полістилістичної культури, основними категоріями якої є: деієрархізація, деканонізація, невпорядкованість, детоталізація, ускладненість, негативність тощо. Формуються нові культурні моделі” [10, с. 87]. Сьогодні змінюється “стиль” суспільного життя. Другу половину ХХ ст. справедливо називають “століттям уніфікації” [11, с. 261]. Коріння цієї проблеми пов’язані з процесами урбанізації, стандартизації життя, превалюванням поведінкових стереотипів. На тлі цього розвинулась так звана “масова культура” – масова культура у “масовому суспільстві” [12, с. 93–98], де відбувається зближення, “усереднення”, інтернаціоналізація типів матеріального й культурного споживання соціальної інформації. Але людина сприймає культуру (у тому числі й масову) залежно від рівня “власної культури”. Власна культура сприяє адаптації іншої культури та можливості її використання чи спотворення.

Українське суспільство по-своєму “адаптувало” “здобутки” світової масової культури. По суті, соціокультурні запити українського суспільства початку 1990-х рр., коли значна частина українців прагнула позбутися тягара нав’язаних радянською системою цінностей, сприяли активному сприйняттю цих “здобутків”, копіюванню їх [13]. Жорстка соціалістична модернізація неотрадиціоністського типу, поєднання рис сучасного й архаїчного суспільства ускладнює модернізаційний процес, посилює протистояння в культурі різних соціальних сил, ускладнює вектор руху національної культури у вимірах сучасних перспектив, у руслі новітніх здобутків світової культури. В Україні намічається створення посттрадиційного соціокультурного простору, у якому модернізація відбувається під знаком традиційних символів. Але в нашому суспільстві поєднується “общиноподібна” психологія з урбанізмом і технічним поступом, співіснують традиційне, посттрадиційне й модерне з деякою відносною незалежністю культури. Все це створює певні комунікативні особливості, які в соціокультурному просторі можна класифікувати за такими ознаками:

- шириною комунікативних зв’язків (регіональні, міжрегіональні);
- національно-етнічним складом;
- демографічними ознаками;
- освітньо-кваліфікаційним рівнем;
- партійністю;
- престижем, майновим цензом і належністю до владних структур;
- метою й очікуваними результатами;
- ідеологічними та релігійними ознаками.

Кожна з наведених ознак створює відповідний тип комунікації в соціокультурному просторі, що теж можна класифікувати. Найбільш характерними типами комунікації для регіонального соціокультурного простору є:

- довірливість, що виникає з єдиної мети, яка об’єднує членів того чи іншого регіону (мовні аспекти, традиції, норми, ціннісні орієнтації, звички тощо, а також єдина культура, приблизно однакове бачення сучасних проблем);
- зрозумілість прагнень;
- близькість почуттів і емоційних станів;
- симпатії, почуття “єдності”.

Для комунікації в міжрегіональному соціокультурному просторі характерними є:

- деяка настороженість, викликана не візуальним знанням суб’єктів комунікативного акту, а здебільшого образом “співрозмовника”, який створюється завдяки отриманій від когось інформації (часто вигідної для особи, яка її передає);
- незнання намірів співрозмовника;
- незрозумілість прагнень і бажань;
- відчуженість культур;

– різний чуттєвий і емоційний настрій.

Найбільш вразливим є національно-етнічний соціокультурний простір. Він саме і створює своєрідні типи комунікації:

– етнічний тип усередині національної групи як культури представників іншої нації (гетерогенний);

– поліетнічний;

– етнолокальний (спільність духовної культури);

– консолідований;

– наднаціональної консолідації;

– локального націоналізму;

– міжнаціональних суперечностей.

Демографічні аспекти створюють соціокультурний простір “комунікації поколінь”. Для них характерними є трансформація культур, адаптація ціннісних орієнтацій і норм поведінки від покоління до покоління [14].

Крім того, слід зазначити, що партійність, престиж, майновий ценз і належність до владних структур створює своєрідний соціокультурний простір з відповідним стилем комунікації. Саме тут сьогодні чітко викристалізуються манери спілкування, самовизначення “персони”, зверхність, безкарність тощо. Усе це створює відповідну символіку: “привласнення влади, недоторканість і всездозволеність дій”.

Мета й очікування результатів завжди спонукали індивідів і навіть цілі групи (спільноти) до створення відповідної “догідливої” поведінки, деколи, правда, з елементами компромісного егоїзму. Такий тип комунікації має певні терміни існування. При зміні обставин або зростанні внутрішньої неузгодженості комунікативні особливості різко змінюються, що змінює й соціокультурний простір. Крім того, ідеологічні характеристики теж відіграють важливу роль в існуванні того чи іншого соціокультурного простору, а отже, і типу комунікацій.

Як бачимо, будь-які комунікативні зв'язки залежать від соціокультурного простору, бо самі є тим чинником, який його створює. Але завжди комунікативні зв'язки відбуваються за допомогою певних соціальних дій, взаємодій і відносин, що викликають відповідну поведінку членів суспільства. Тому відокремити комунікацію від поведінкових аспектів неможливо. *Поведінка* – це відображення комунікативних характеристик у життєдіяльності індивідів (малих і великих соціальних груп, спільнот тощо). Є навіть спеціальна наука, яка займається вивченням поведінки людей відповідно до простору та часу – *проксеміка* (англ. *proximity* – близькість) – галузь вивчення індивідуальної поведінки, що займається нормами просторової й часової організації спілкування. Під час такого спілкування діючі особи (партнери), на думку Е. Холла, неусвідомлено регулюють свій простір (дистанцію між собою та іншими людьми) та орієнтацію в просторі (нахилившись, відкинувшись тощо). Все це створює поведінкову культуру, яка в кожний історичний час мала свої особливості.

Важлива роль у міжкультурній комунікації належить часовим характеристикам, які виражаються в нормативах спілкування, притаманним різним культурам та окремим субкультурам. Так, наприклад, культура, Київської Русі й сучасна відрізняються. “Аналіз писемних і археологічних джерел свідчить, що міста Київської Русі були тісно пов’язані з сільськогосподарським виробництвом...” [15, с. 37]. Звичайно, культуру, властиву представникам традиційної цивілізації, не можна “проектувати” на представників сучасної культури. Сьогодні змінилося сприйняття індивідами один одного і очікування відповідних результатів від комунікації між ними. Наприклад, своєчасний прихід чи спізнення на призначену зустріч свідчить не тільки про ставлення до “партнера”, а й про певну властиву даному індивіду субкультуру. Цілий ряд досліджень у цій галузі пов’язано з вивченням специфічних наборів просторових і часових констант комунікативних ситуацій, які дістали назву “хронотипів” (наприклад, “вагонний попутник”) [16, с. 85].

Для комунікації в соціокультурному просторі стає характерним тип комунікативної компетенції (Ю. Габермас), який конвенціонально задіяний у комунікативній події: для соціальної комунікації – це схеми та сценарії поведінки у відповідних повсякденних ситуаціях; для професійної комунікації – це сфера знань, пов’язаних з професійною діяльністю на робочому місці. На відміну від названих видів комунікації, міжособистісна комунікація спирається на індивідуальний досвід і можлива лише за наявності певного ступеня спільності його в учасників спілкування. Це знову підкреслює вплив соціокультурного простору. Виходячи з цього, можна говорити про різні функціональні сфери міжкультурної комунікації: міжособистісну, соціальну, публічну, міжгрупову, професійну, масову комунікацію й комунікацію всередині малих груп.

Важливо зазначити, що операційні параметри для опису впливу соціокультурного простору на людську діяльність і розвиток суспільства були сформульовані в працях Ф. Клакхон, Ф. Стробека, Е. Холла і Г. Гофстеде.

Ф. Клакхон і Ф. Стробек звернули увагу на культурні відмінності в системах цінностей, які в цілому становлять картину світу цієї культури [17 с. 170–171]. До неї входять такі фундаментальні речі, як ставлення до часу, діяльності, природи, уявлення про цінності міжособистісних відносин. Хіба це не соціокультурний простір, який створює відповідну комунікацію?

Е. Холл у своїх працях описує різні параметри культурно зумовлених комунікативних відмінностей. Наприклад, він вводить відмінність високої й низькоконтекстної культур, що з’являються в кількості інформації, експліцитно вираженої в повідомленнях. Виходячи з того, що культури можуть характеризуватися тенденціями до високих чи низько-контекстних повідомлень, можна використовувати це як параметр для їхнього порівняння.

Як бачимо, комунікативні особливості залежать від створених ними соціокультурних просторів, тобто від створення умов для структурування

культури як результату модернізаційних змін, коли децентралізація структури породжує гру без обмежень (Ж. Дерріда).

Саме такий процес сьогодні відбувається в Україні. Тут починають окреслюватись важливі риси нової соціокультурної реальності, а саме:

- поступова зміна характеру відносин між людьми й стилю їхніх відносин разом зі зміною виробничих відносин;
- зміна соціальної орієнтації та ідеалів, подолання заідеологізованості культури, новий соціальний вибір;
- переоцінка цінностей і формування нової ієрархії;
- особистісний акцент на всьому полі соціуму й культури (людський фактор);
- зростання ступеня свободи, багатоманітність і строкатість напрямів духовного життя як однієї з умов поновлення іманентного самодостатнього розвитку культури;
- усування “жорсткого” ієрархічного управління культурою суспільства та зростання самодостатності розвитку культури в регіонах;
- формування нової інфраструктури сфери культури й нових принципів управління нею;
- поява недержавного сектора;
- формування нових соціально-культурних потреб, шкали й критеріїв оцінювання явищ культури та мистецтва, нових смаків і вподобань, поява нових елементів способу життя;
- утворення нових відносин між учасниками суспільного життя;
- зміна статусу, а відповідно, ролі та функцій національної культури, яка стає одним із визначальних факторів прогресу суспільства, розвитку його державності;
- відкритість культури, посилення впливу західної (американської) культури, модернізація сфери культури;
- зміна суспільного статусу релігії, охоплення нею багатьох верств населення й посилення клерикалізму в деяких з них, зростання релігійного впливу на мораль суспільства, а також на зменшення, якщо не збільшення, інтересу до містики, парапсихології, астрології, нетрадиційних форм релігії тощо, що породжує істотні зміни в суспільній свідомості, створює нові вектори буття людини в суспільстві.

Усе це свідчить про помітні зміни, що відбулися в соціокультурному просторі України, які вплинули на комунікацію. Отже, можна стверджувати, що важливими факторами, які свідчать про глибокі зрушення в національно-культурній самосвідомості, які пов’язані зі зміною соціокультурного простору й комутативних особливостей у ньому, є:

- зміни в реальній поведінці при освоєнні нової соціокультурної реальності;
- “недомодернізований” поступ, процес модернізації, який дещо затягнувся і створив поле невизначеності;
- слабка загальна структурованість українського суспільства;
- розпорошеність суспільства й соціальна суперечливість;

- соціальна напруженість і комплекс негативів;
- невисокий загальний рівень культури населення;
- поява великої кількості субкультур;
- етнокультурна активізація меншин;
- молодіжні субкультури;
- субкультури кримінального чи межевого з ними штибу.

Висновки. Резюмуючи, можна сказати, що *комунікація в соціокультурному просторі* – це відображення міжкультурних зв'язків певних груп людей у певний історичний період його розвитку. Соціокультурний простір багатовимірний. Саме багатовимірність (структура й система суспільства, належність до держави, національності, професії, конфесії, відповідний економічний статус тощо) створювала осі диференціації населення відповідно до стратифікацій, соціального складу та соціальних інститутів, що, у свою чергу, впливало на появу відповідних культур. Кожній культурі притаманні свої ціннісні орієнтації й норми поведінки, котрі впливали на характер комунікації в тому чи іншому суспільстві. В історичному часі соціокультурний простір трансформувався, відбувалася певна соціокультурна еволюція – процес змін і розвитку людських суспільств, який виходить із загальних зсувів у сукупності доступної культурної інформації, що свідчить про те, що соціокультурний простір постійно змінюється.

По-різному класифікували вчені соціокультурні періоди, але можна стверджувати, що при зміні соціокультурних особливостей змінюється й характер комунікативних процесів. Яскравим прикладом цього є сьгоднішні процеси, які відбуваються в Україні, де створилася зовсім нова соціокультурна реальність. Крім того, потрібно зауважити, що людина сприймає соціокультурний простір відповідно до отриманої нею культури. Тобто наявний процес постійного впливу людини (суспільства) на соціокультурний простір і соціокультурного простору на людину (суспільство). Відбувається процес постійного оновлення соціокультурного простору та адаптації елементів, що його створюють, чи процес взаємного проникнення в оновлення. Не слід забувати й те, що сьогодні, коли вплив “планетарної свідомості” все більше зростає та справляє визначальний вплив на існування людства, соціокультурні запити докорінно змінюються, що знову ж таки доводить, що зміни в комунікації залежать від змін у соціокультурному просторі.

Отже, комунікація є якщо не еквівалентом, то визначником сучасної соціокультурної реальності. Від соціокультурного простору, у якому знаходяться члени суспільства, залежить життєдіяльність і розвиток суспільства.

Література

1. Кравченко А.И. Социология : общий курс / А.И. Кравченко. – М. : Логос, 2000. – 640 с.

2. Сорокин П. Социальная и культурная мобильность / П. Сорокин // Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество / П. Сорокин. – М. : Политиздат, 1992. – 116 с.
3. Гіденс Е. Соціологія / Е. Гіденс ; [пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник]. – К. : Основи, 1999. – 726 с.
4. Слющинський Б.В. Міжкультурна комунікація в українському Приазов'ї : монографія / Б.В. Слющинський. – К. : Аквілон-Плюс, 2008. – 496 с.
5. Дячкова О. Блукання Аріадни, або Деякі свідчення про гендерні парадокси в українській сучасній академічній музиці / О. Дячкова // Сучасність. – 2002. – № 11. – С. 132–137.
6. Скрипник Г. Етнонаціональні аспекти наукового доробку Івана Дзюби / Г. Скрипник // Народна творчість та етнографія. – 2001. – № 3. – С. 13–19.
7. Сорокин П.А. Система социологии / П.А. Сорокин. – М. : Наука, 1993. – Т. 1. – 447 с.
8. Дюркгейм Е. Самоубийство. Социологический этюд / Е. Дюркгейм. – СПб. : Изд-во Карбасникова, 1912. – 541 с.
9. Джос Ф.Х. Політична палітра сучасної України / Ф.Х. Джос. – К. ; Вінниця, 1993. – 129 с.
10. Ионин Л. Социология культуры / Л. Ионин. – М. : Логос, 1996. – 486 с.
11. Ерасов Б. С. Социальная культурология : пособие [для студ. высших учеб. заведений] / Б.С. Ерасов. – 2-е изд. – М. : Аспект Пресс, 1997. – 519 с.
12. Старовойтова Н. Масова культура у системі міжетнічних культурних взаємин / Н. Старовойтова // Розбудова держави. – 1998. – № 34. – С. 93–98.
13. Слющинський Б.В. Субкультура молоді Приазов'я як складова міжкультурної комунікації / Б.В. Слющинський // Нова парадигма. – 2005. – Вип. 41. – С. 161–172.
14. Стяжкина Е.В. Духовная жизнь греческого народа в культурных процессах Донбасса (1960–1990) / Е. В. Стяжкина // Донбасс и Приазовье: Проблемы социального и духовного развития : тез. докл. Междунар. науч.-практ. конф.(Мариуполь, 26–27 мая 1993 г.). – Мариуполь, 1993. – С. 136–137.
15. Нікольченко Ю. Культура населення Погоріння Х–ХІІІ століть за матеріалами літописного Дорогобужа / Ю. Нікольченко. – Рівне : БГТ “ЕВЕН”, 1998. – 225 с.
16. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества / М.М. Бахтин. – М. : Искусство, 1985. – 398 с.
17. Бергельсон М.Б. Межкультурная коммуникация как исследовательская программа: лингвистические методы изучения кросс-культурных взаимодействий / М.Б. Бергельсон // Лингвистика и межкультурная коммуникация. Серия 19. – 2001. – № 4. – С. 166–173.

Слющинський Б.В. Комунікаційна еволюція й соціокультурний простір

У статті розкрито особливості комунікаційних процесів у взаємозв'язку із соціокультурним простором у їх історичному аспекті, а також їх трансформація й модернізація, у результаті чого виникають комунікаційна та соціокультурна еволюція. Соціокультурна еволюція сприяє постійному оновленню соціуму та рівня комунікативної компетентності.

Ключові слова: комунікація, еволюція, соціокультурний простір, трансформація, модернізація.

Слющинский Б.В. Коммуникационная эволюция и социокультурное пространство

В статье раскрываются особенности коммуникационных процессов во взаимосвязи с социокультурным пространством в их историческом аспекте, а так же их трансформация и модернизация, в результате чего возникают коммуникационная и социокультурная эволюция. Социокультурная эволюция благоприятствует постоянному обновлению социума и уровня коммуникативной компетентности.

Ключевые слова: коммуникация, эволюция, социокультурное пространство, трансформация, модернизация.

Slyuschinsky B. Communication and the evolution of socio-cultural space

The article describes features of communication processes in relation to the socio-cultural space in ihistoricheskome aspect, takzheih transformation and modernization, resulting in communication and socio-cultural evolution. The socio-cultural evolution favors the constant renewal of society and the level of communicative competence.

Key words: communication, evolution, socio-cultural space, the transformation and modernization.